

nico refutationi obnoxio declarat. Non modo rationibus, & Conciliis, & Pontificis auctoritati, sed ipsi communi sensui repugnat opposita opinio. Pii fideles, christiani Principes, bona, pingueque reditus Ecclesis donarunt, ut Ecclesiasticis à mundanis curis segregati, Deum inter, & populum intercessores, & advocati constituti, divinas celebrent laudes, Deumque placibilem populo reddant. Quid? Ideo ne fideles reditus Ecclesis ditarunt, & quidem uberius, ut domini Præbendati, & Canonici status, truncos, stipitesque in choro sese exhibeant? Hæc, inquit citati auctores, non indecentiam sapiunt, sed decorem, atque splendorem præferunt: quoniam Canonici, & Dignitates propria presentia, & muris labiis Ecclesiam ornant, decorantque, præsertim in celebrioribus Basilicis: Capellani verò, & Mansionarii psallunt, & canunt. Decedunt dominos Canonicos Deum seipsum redi alloqui, laudare, celebrare ejusdem laudes? Per suos ministros Capellanos, & Mansionarios Deum alloqui audent. Cedo. Si tu foluto precio Advococum destinasses, ut apud Principem causam tuam oraret, illumque tibi propitium redderet; suone ille fungeretur officio si nullo ad Principem pro te verbo facto, tanquam statuum se Principi susteret? Quid si per servos suos tantum Principem alloqueretur? Inclamare: Te conduxit, tibi solvi ut causam ageres meam. Eadem àdversus Canonicos, & Præbendatos in choro mutos irorquet. Cur Christiani, & Principes annuis reditibus vos ditarunt? Cur ad frequentandum chorum vos obstrinxere? Quoniam chori finis? Psalmodia, qua Deus laudatur, & propitius debetur ut psalmis, & hymnis divinam vindictam à populo avertatis. Ergo vobis non psallentibus, corporis presentia ludrica est, & irrisoria. Peccatis, si corpore abestis: ergo peccatis, si ore tacetis, & spiritu alio evagaminis. Hæc tunc luculenta sunt, ut vel ipsos illuminare caecos valeant.

X. QUÆST. III. *Qui legitima causa à choro absunt, acquiruntne distributiones, non modo propria presentia debitas, sed eas etiam que ex aliis absque causa absentibus accrescunt?* RESP. Adfirmant aliqui; sed probabilior, & vera sententia negat. Sic est ut acquirant quæ propriæ presentie debita sunt. Si alicubi opposita obtineat consuetudo, eidem standum est.

XI. QUÆST. VI. *Præbendati presentes jure ne valent absentibus absque causa distributiones donare?* RESP. Hanc donationem, & mutuam collusionem prohibet Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 12. Disputant Theologi num Tridentinum ita hæc prohibeat, ut sint invalida, nedum illicita? Negant aliqui; sed adfirmant sententia vera est: quoniam Concilium omnem collusionem, remissionem, & donationem vetat, ut omnis spes præcedat absentibus assignandi distributiones quocumque modo ob injustam absentiam deperditas. Nonne quisque donare sua potest? Verum habet. Præbendatus perceptas distributiones cui voluerit donare potest;

sed ante perceptionem, & possessionem, cum jus dumtaxat ad illas habeat, remitteret, non donaret. Remissio autem verita à Concilio est. Insuper donatio prohibita est, si tacita collusio interveniat. Canonici absentes, & presentes mutuam intere collusionem possent, & sub donationis larva invicem sibi remittere distributiones. Donent sibi invicem, si velint, bona sua extra hunc casum distributionum.

XII. QUÆST. V. *Quoniam sunt cause excusantes Canonicos à chori frequentia?* RESP. Tres assignantur. Infirmitas corporis, iusta, & rationabilis necessitas, evidens Ecclesie utilitas. Ad primam quod attinet, sola gravis, secus levis infirmitas excusat. Quoniam verò gravis, quoniam levis infirmitas sit, definiti absolute non potest, sed prudentis viri iudicio standum est. Si Canonicus commoretur extra locum residentie absque iusta causa, & ibi infirmetur, non fruatur privilegio infirmitatis concessio, quia ex malitia reputatur absens, atque adeo suas non facit distributiones. Laborantes podagra impediende egressum à domo, & accessum ad chorum distributiones acquirunt. Idem dicendum de senibus, qui absque probabili periculo gravis infirmitatis egredi domo nequeunt. Laxa, & falsa opinio est, asserentium senes septuagenarios exemptos à choro esse, eo quod ipsa grandæva ætas morbus est. In quibusdam morbus est qui excusare potest, secus in aliis. Ideo propositio absolute prolata falsa est: septuagenarii enim, ut supra, si viribus pollent, recitare astringuntur.

XIII. *Rationalis necessitas tunc reputatur, cum chori frequentia parit aliquod grave damnum honoris, vitæ, fortunæ. Qui ex medici consilio domi moratur ad medicinam sumendam, ad venam scindendam, non amittit distributiones: neque qui ab hostibus capitur, qui per vim detinetur, aut qui domo non egreditur ob justum hostis timorem. Qui absunt à loco residentie ob pestis timorem, percipere fructus beneficii valent, secus distributiones: quoniam si nolunt subjacere communi periculo, neque percipere commodum debent. Qui curam habet animarum, nullo modo abesse valet. Injuste in carcere detentus acquirat, secus qui iuste, distributiones. Similiter iuste excommunicatus amittit, secus qui injuste excommunicationi subjacet, distributiones, dummodo curet absolvi ab excommunicatione. Iuste excommunicatus choro assistens non acquirat distributiones, nec fructus beneficii. Contrariam obtinere consuetudinem in Hispania asserit Garcia. Iuste suspensus amittit fructus beneficii, & distributiones, quoniam choro assistit; secus injuste suspensus, qui etiam absens à choro distributiones acquirat. Similiter quando Ecclesia est interdicta, si Canonici causam interdicti non dedere, acquirunt distributiones. Tempore vero cessationis à Divinis Officiis, quo Canonici celebrare divinas laudes nequeunt, distributiones perdunt, quia sic declarat Gregorius X. cap. Si Canonici. Nec eadem ratio est de interdicto, & de cessatione: quia respectu hujus est prohibitio, secus respectus illius. Quando Eccle-*

Ecclesia est polluta, Canonici acquirunt distributiones, quia per ipsos non stat quod sit polluta. Irregularis acquirat distributiones, quia irregularitas non impedit assistere Officiis Divinis.

XIV. *Tertia causa excusans à chori frequentia est evidens Ecclesie utilitas, quæ esse debet gravis, & manifesta propriæ, non alienæ Ecclesie. Dubia utilitas hoc privilegium non confert. Utilitas verò Ecclesie universalis, & fructus, & distributiones parit, dummodo manifesta sit. Tunc verò est gravis, & manifesta, utilitas, quando consensu Capituli, vel Ordinarii talis iudicatur; & tunc absens acquirat distributiones, & fructus, etiam si sit extra locum beneficii. Canonici qui à proprio Episcopo mittuntur ad visitanda limina Apostolorum, acquirat distributiones, quia tunc negotium Ecclesie agit. Idem dicendum de Canonico comitante suum Episcopum ad eadem limina. Episcopus unum dumtaxat mittere valet; duos verò secum ducere potest ad limina præfata. Canonice verò qui alienæ Ecclesie nomine, vel alienum Episcopum ad limina præfata comitaretur, non acquireret distributiones. Si Parochus mitteretur ab Episcopo ad visitanda limina Apostolorum, solius bimeltris tempore distributiones percipere posset, quia ultra hoc intervallum nequit Episcopus animarum curatorem in alio negotio occupare, si impediatur pastorale ministerium. Canonice missus ab Episcopo ad Concilium generale, vel provinciale tanquam Theologus, Canonista, vel Procurator, acquireret distributiones. Si verò Canonice Episcopus sit, pergatur ut Episcopus, non ut Canonici, tunc non acquireret distributiones, nisi negotia Ecclesie suæ ageret. Similiter Canonici, qui à Capitulo occupantur in supplicandis Ecclesie redditibus mensis fabricæ, acquirat distributiones. Canonici qui vacante Sede eligunt Vicarius à Capitulo, seu Provisor, acquirat distributiones; dum abest à choro ob evidentem utilitatem Ecclesie, secus si eligeretur Vicarius Episcopi, quia tunc Episcopo, non Ecclesie inserviret. Archidiaconus quoque visitans Ecclesiam, aut prædia Ecclesie acquirat distributiones. Qui tempore Divini Officii constituitur peccata sua, non acquirat distributiones. Penitentiararius Cathedralis, qui tempore Divini Officii confessiones excipit, non amittit distributiones; neque alii Præbendati, qui ex mandato Superioris ob magnum concursum occupantur in tali ministerio: amitterent verò distributiones alii, qui sponte confessiones audirent, Præbendatus cui annexa est animarum cura, acquirat distributiones, dum sacramenta ministrandis operam navat, quemadmodum acquirat ille qui in defendendis beneficii iuribus occupatur.*

XV. Canonici Theologus absens à choro, ut lectio habeat, vel concionetur, acquirat distributiones diebus quibus hæc munia exercet: secus diebus quibus ad eadem ministeria sese preparat. Spectandæ tamen sunt rationabiles locorum consuetudines. Præbendati legentes Theologiam in aliqua universitate, seu in studio generali acquirat fructus præbendæ, secus distribu-

tiones. Solus enim Præbendatus, qui legit in propria Ecclesia, distributiones acquirat. Parochi verò legentes Theologiam publicè non fruuntur privilegio, si absint lectiois causa à propriis Parochiis. Præbendati qui studio vacant in aliqua Universitate acquirunt fructus beneficii, secus distributiones, dummodo incumbant in jus Canonicum, in Theologiam, in Sacram Scripturam; si dicant jus Civile, hoc privilegio non fruuntur. Debent tamen ejusmodi Præbendati studentes obtinere licentiam ab Ordinario, ut queant fructus percipere. Si Præbendati isti Parochi sint, nequeunt etiam ex licentia Episcopi abesse à propriis Parochiis, ut Tridentinum prescribit. Qui studii causa absunt à choro, acquirunt fructus beneficii per annos quinque, etiam si beneficium constet ex solis distributionibus: quia in hoc casu distributiones succedunt loco fructuum; eorumque naturam induunt. Canonici non curati qui tribus mensibus singulis annis absunt, lucrantur fructus, secus distributiones: ut hoc fruatur privilegio, requiritur ut toto anno resident, & chorum frequentent. Heinc Canonici qui in anni medio possessionem caput, non fruuntur privilegio trium mensium, sed tantum medietate ejusdem privilegii. Hoc privilegio uti possunt sine ante, sive post residentiam novem mensium. Qui per notabilem anni partem absunt à choro, indigni hoc privilegio sunt. Canonici qui habet duplex beneficium, ut Canonici, & Decanatus, simplices, non duplices acquirat distributiones; quæ dantur propter assistentiam, quæ una cum sit, una quoque distributio eidem respondere debet. Et hæc de Canonici Horis sufficiant. Nam de variis Ecclesiarum consuetudinibus nihil dicendum occurrit, quia quilibet ferè Ecclesia suos habet usus, & mores.

DISSERTATIO VII.

De Adoratione, & Cultu Dei, & Sanctorum.

CAPUT I.

De Adoratione, ejusque partitione, atque præceptis.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex sit adoratio?* RESP. Generatim accepta est actus quo quis se alteri subicit in ejusdem excellentiæ testimonium. Tot sunt adorationes, quot sunt dignitates generæ. Duæ sunt dignitates, inæcreata, & creata. Inæcreata Diving Majestati debetur adoratio, quæ appellatur *Latria*. Creaturæ verò ob excellentiam supernaturalen gratiæ, sanctitatis à Deo participatæ debetur adoratio longè inferior, quæ dicitur *Dulia*. B. Virginis, quæ post Deum supra omnes Sanctos eminet, debetur adoratio, quæ vocatur *Hyperdulia*.

II. Adoratio alia interior, exterior altera. Illa intus Deo spiritum subijcit, hæc in exteriores actus erumpit. Rursus adoratio altera est absoluta, & altera respectiva. Absoluta solè Deo de-

quia plus exhibeat in cultum divinum quam vera Religio, sed quia exhibet cultum divinum, vel qui debet, vel eo modo quo non debet, ut inquit S. Thomas 2. 2. *quest. 92. art. 5.*

II. Primum dividitur in duas species. Altera modo indebito colit Deum; altera cultum Deo debitum creaturæ tribuit. Prima superstitio in alias dividitur superstitiones. Prima in eo sita est quod Deo tribuatur cultus falsus, seu perniciosus, ut si quis nunc Judæorum cæremonis Deum adoraret; vel si quis falsis miraculis confirmare Catholicam Religionem intenderet, aut Divinis Officiis turpia admisceret. Altera superstitio species ex parte modi indebiti colendi Deum est, quando cultus superfluus Deo tribuitur; ut si quis aliquos precandi modos ex arbitrio præstiteret, ut si vellet tantum post Solis occasum, vel post Solis ortum orare; aut Missam Sacerdotis qui vocetur Antonius, & non alio nomine; aut cum tot candelis, & non pluribus, nec paucioribus; aut istius, & non alterius coloris, audire; aut si neglectis cæremonis ab Ecclesia præscriptis ex arbitrio alias sibi fingeret; reus esset superstitiois.

III. Secunda superstitio species ex parte rei cultæ est cum exhibetur cultus cui non debet exhiberi, ut si tribuatur creaturæ cuiusque cultus institutus in divinam reverentiam, tunc *idololatria* appellatur. Si Deo spreto, quis demones consulit, aliquo initio, vel expresse, vel tacite pacto, habetur ex parte rei cultæ altera superstitio species, quæ nuncupatur *divinatio*. Tertia superstitio species ex parte objecti culti est, cum divinus cultus, qui ordinatur ad humanorum actuum directionem, secundum instituta Dei, qui colitur, offertur demoni, à quo petitur auxilium, & dicitur *vana observantia*.

IV. Superstitio ex parte modi colendi Deum exhibendo ei cultum falsum, natura sua grave peccatum est. Similiter profana & turpia immiscere divino cultui peccatum est. Gravisimum quoque scelus perpetrant qui commentitia miracula prædicant, & falsas reliquias adorandas proponunt.

V. Plures occurrunt casus in quibus superstitio latitat. 1. Superstitiois rei sunt qui zona prægnantis campanam pulsant, ut prosper evadant partus, sicut qui projiciunt imaginem Sancti in flumen, aut appendunt ad ripam fluminis ut pluviam obtineant, quia nulla inter causam, & effectum datur connexio. Secus si res sacra in fluvium, vel ignem projiceretur ea spe, ut ejusdem Sancti intercessione moveretur Deus ad extinguendum ignem, vel coercendas inundantes aquas. 2. Superstitiosa sunt preces quibus sage benedicunt Rosaria pro parturientibus: similiter recitare aliquos definitos versus alienius Psalmi ad compescendos canis latratus, vel ad impediendum sanguinis fluxum, aliumve morbum cum vana certè eventus credulitate superstitiolem olet; secus si quis preces recitet ad divinam operam implorandam. 3. Superstitiosa sunt verba quæ insufflantur in equorum aures ad in-

restinos dolores expellendos. 4. Superstitiosa est herbarum collectio die S. Joannis Baptista, si fiat ea credulitate ut existimetur has herbas plus virtutis habere, quod die talis Sancti collectæ fuerit. 5. Superstitio est nolle sedere ad mensam, si sint tredecim, ea persuasione ut illorum unus mortuus sit tali anno; & nolle scindere ungues die veneris. 6. Superstitiois rei sunt qui gladium quo hostem læserunt, medicamentis unguunt, & fovent, ut lesus sanitatem recipiat: item qui filo utuntur digitis appenso, à quo pendeat annulus intra vas vitreum, vel amphoram ad pullandas, & internoscendas horas. Denique regula generalis est, quando nulla inter causam, & effectum connexio est, & tunc actiones ut minimum superstitiois sunt peccata.

VI. QUÆST. II. *Quid sit idololatria, & quæ modis perpetretur?* RESP. Est cultus divinus exhibitus creaturæ, non ut est imago Dei, sed ut creatura est. Quinque sunt modi perpetranda idololatriæ. 1. Adoratio simulacrorum. 2. Adoratio creaturarum, puta calli, terræ, &c. 3. Adoratio hominum mortuorum. 4. Adoratio demonum. 5. Adoratio mundi, ut animati. Idololatriæ scelus gravissimum est.

VII. QUÆST. III. *Quid, & quotuplex sit divinatio?* RESP. Divinatio est prænotatio futurorum. Futura prænotari possunt uno modo in suis causis, altero modo in seipsis. Causarum alie sunt naturales, & necessarie, quæ necessario producant effectus. Qui has causas cognoscit, ignorare effectus nequit. Alie causæ non necessario sed probabiliter, seu ut plurimum pariunt effectus. Effectus isti probabiliter tantum conjectura prænotari valent. Causarum liberarum contingentes effectus à solo Deo cognoscuntur. Prædictio futurorum ex divina revelatione *prophetia* nuncupatur. Prædictio futurorum vi causarum naturalium *divinatio naturalis* dicitur. Prædictio futurorum quæ nec vi causarum naturalium, nec Deo revelante, sed sola demonis ope fit, proprie *divinatio* est, quæ constituit speciem superstitiois, quæque definitur. *Præsentia futurorum ope demonis*. Demones cognoscunt omnes effectus qui necessario pendunt à causis naturalibus; qui non necessario pendunt, conjectare, illos dumtaxat valent. Nullo vero modo cognoscere possunt quæ ex sola Dei voluntate, vel libero hominis arbitrio pendunt. Verum quia in homine ordo libertatis aliquo modo connexus est cum causis naturalibus, ideo aliqua prædicere conjecturaliter demones solent eorum quæ pertinent ad causas liberas. Demones variis modis divinatores suos instruunt, nempe aut verbis expressis, aut in aere verba profertendo, & quandoque animalium voce. Similiter divinatores interdum expresse demones invocant, Religionem abnegantes; quandoque invocant demones quibusdam formulis ab eodem demone præscriptis. Utroque modo pactum expressum est. Implicitum pactum est dum quis scire perterrat ea quæ mentis humum aciem figunt, & mediis vanis, incongruis, & à Deo vetitis utitur, quævis nolit sibi à demone operam ferri: siquidem eo ipso quod præstas

res

sanas adhibet, vult reapse à demone edoceri. Dæmon quippe utro seque ejusmodi vanis signis, & chimericis observationibus immiscet præter hominis intentionem. Hæc omnia ad implicitum pactum attinent.

VIII. Varias recenset divinationis species 2. 2. 9. 9. 5. art. 3. S. Thomas, quæ sunt per pactum expressum. 1. Est *præfignium*, quibusdam apparitionibus peractum: his enim spectris oculi hominum perstringuntur. 2. Fit per somnia, & vocatur divinatio *somniorum*. 3. Est per alicujus mortui apparitionem, & vocatur *negromantia*. 4. Futura prænotant per homines vivos, & vocatur divinatio per *pythones*. 5. Utrius ferre, ligno, lapide, ceterisque rebus inanimatis, & dicitur *geomantia*. 6. Utrius aquæ, & dicitur *hydromantia*. 7. Utrius aere, & vocatur *abromantia*. 8. Adhibet ignem, & dicitur *pyromantia*. 9. Futura prænotant per viscera animalium dæmonibus immolatorum, & nuncupatur *arsuspium*.

IX. Divinatio quæ abique expressa demonis invocatione fit, in duo tribuitur genera. Primum genus prænotat futura in causis omnino disparatis, quod dividitur in sex species. 1. Est *genethliologia*, quæ pertinet ad *Astrologos genethliacos* nuncupatos, quæ ex siderum motu natales hominum, eorumque eventus prædicunt. 2. Est *augurium*, quod fit ex avium garritu. 3. *auspicium*, quo ex avium volatu, vel aliorum animalium motu futura prædicuntur. 4. *omone* appellatur, & est prædictio ex hominum verbis præter intentionem prolatis. 5. Est *chyromantia* ex lineamenti manuum. 6. *spatalamantia* nuncupatur, cum divinatio fit ex aliquibus signis in spatulis animantium apparentibus.

X. Ad secundum divinationis genus sine expressa demonis invocatione pertinet duæ alie species. Prima est *geomantia*, quæ futura prænotat ex punctorum protractione. Altera nuncupatur *sortilegium* cum futura investigantur live per considerationem figurarum, quæ confluntur ex plumbo liquefacto in aquam projecto, live ex quibusdam schedulis scriptis in occulto repositis, vel ex felucis inæqualibus propolis, vel ex taxillorum projectione, quæ omnia *sortium* nomen habent.

XI. Divinatio cum pacto live expresse, live tacite, peccatum mortale est, ut docent omnes. Quid de illis dicendum qui numerorum, & versuum supputationem institunt, & eam quod vulgo *Cabalam* vocant in ludo exercent, ut numerus futurum divinent? Istos mortaliter peccate cum fide adhibita huic *cabalæ* eandem exercent, nemo est qui negare possit.

XII. QUÆST. IV. *Quid est Astrologia judiciaria?* RESP. Est divinatio per astra; & duplicem Theologi distinguunt. Unam naturalem, qua homines ex situ, oru, motu, & occasu astrorum, ea quæ naturaliter contingunt, ut sunt pluvie, tempestates, eclipyses potendunt. Hanc licitam esse insinuat nemo. Hæc tamen astrologia prædicere tantum valet effectus qui necessario consequuntur. Si enim sermo sit de tempestate, de fecitate, de pluvia, de serenitate, vana plerumque

Tom. I.

est astrologia ista ob incognitam vim astrorum, & propter ventorum, vaporumque obfacula, quæ sæpe impediunt astrorum influxus. Ephemerides, quæ in annos singulos procedunt, quæque excantant idiotas, eorumque evacuant cromenas, experientia fallaciam prædictionum manifestant.

XIII. Altera est Astrologia Judiciaria, qua homines ex stellarum motu, plantarum aspectu, astrorumque cursu quædam futura, contingentes scilicet, fortuitoque casus ex sola libertate pendentes divinat. Et hæc quadruplex est. 1. Quæ ex astrorum aspectu terræ sterilitatem, mercium abundantiam, hominum morbos, & obitus prænotat. Hæc superstitiosa non est, si non ut certa, sed tantum ut conjecturalia prædicatur. 2. Est *genethliaca*, quæ hominum dignitates, & gradus prænotat. 3. Est *electionum*, qua in omni negotio divinat, quid futurum sit, quid agendum, quid omittendum quando domo egrediendum, ut fausti eventus respondeant. 4. Est *imaginum fabricatarum*, qua astrologi figuras, numeros, caracteres efficiunt, quosque cum figuris quas in cælo reperiri committuntur, conferunt: & ex collatione, & mutua sympathia futuros casus prædicunt.

XIV. Has tres ultimas divinationes superstitiosas, & vetitas esse, omnes Catholici admittunt. Prædicere futura libera etiam probabiliter peccatum est: quia assensus probabilis determinatus est. Neque conjecturaliter futura libera prædici ab astrologis valent.

XV. Divinatores restitute tenentur pretium acceptum, propter quod prædicunt futura contingentia libera. Nimis laxa est opinio quam lib. 2. in Decal. cap. 38. n. 96. defendit P. Sanchez inquit: Si verò astrologus ille, vel divinator operam suam apposuit, & arte diaboli res ita evenit, non tenetur pretium restituere, quia ipse suam operam etiam turpem apposuit, &c. Pretio itaque æstimabilis est ars diabolica?

XVI. QUÆST. V. *Licitumne est futura libera per somnia divinare?* RESP. Negant omnes, quia futura libera à sola voluntate pendunt. Licet medicis observant somnia quæ ex causis naturalibus proficiuntur, ut ex humorum copia, ex qualitate temperamenti morborum causas scrutentur. Qui ex somniis habitis occasione accipit interdum moderandi mores suos, non illidem fidem adhibendo, nullam committit superstitioem. Cavendum tamen ne frequenter id fiat, quia tunc periculum saltem superstitiois esset. Extrema cavenda sunt.

XVII. QUÆST. VI. *Licitumne est cantu, volatu, instigare avium futura prædicere?* RESP. Effectus naturales colligi heinc posse abique superstitiois nota, admittunt omnes. Cantus enim, & volatus avium sunt interdum signa effectuum naturalium. Superstitio vero manifestata est, futura contingentia libera ex præstatis avium, & quorumcumque animalium signis prædicere.

XVIII. Superstitiosa quoque est prædictio futurorum contingentium ex vocibus humanis casu prolatis, vel ex hominum membris. Tria sunt, nempe caput, manus, & pedes, quæ observare

L 2

astro-

rebetur, Sanctis respectiva: Sanctos enim propter Deum colimus, seu Deum adoramus: in Sanctis suis. Cultus enim quod Sanctis offerimus, semper in Deum refertur tanquam in supremum Dominum, à quo Sancti suam participant dignitatem, & excellentiam.

III. Adoratio quæ creaturis exhibetur ob dotes naturales, & dignitates, obsequantia nuncupari solet, & potest ipsæ externis signis exhiberi quibus Deus colitur. Exteriores quippe corporis actiones absolute adiphoræ sunt, seu indifferentes. Genuflexione, corporis prostratione Deus adoratur. Similiter his signis Judith *viso Holoferne adoravit eum proferens se super terram*: cap. 10 Genuflexione, corporisque flexione colimus summos Pontifices, Principes, & Reges. Exterior ergo adoratio ut fiat divina, ab intentione adorantis pendet, nisi aliqua peculiari lege, ritu, consuetudine, circumstantia ad Deum adorandum destinata sit. Quare dum privati tales actiones exercent publicè, non fat esse bonam habere intentionem, sed circumstantiæ temporis, loci, nationis, consuetudinis spectandæ sunt.

IV. QUÆST. II. *Daturne præceptum divinum Deum adorandi adhibere tum internis, tum externis?* RESP. Sententia adfirmans certa est de fide. Mandatum istud, & adfirmans est quatenus Dei cultum præcipi, & negans quatenus cultum soli Deo debitum prohibet semper, & pro semper tribui creaturis. Hoc præceptum quatenus adfirmans est, per se obligat statim temporibus. Deus in omni loco colendus est; templa tamen sunt erecta in quibus sacrificia, & solemnes ritus divini cultus celebrantur.

V. QUÆST. III. *Christus Dominus adorandus ne est ut homo cultu patriæ?* RESP. Cultus patriæ soli Deo uni trinoque debetur. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies*: Matth. 4. Singulæ ergo personæ divinæ, & conjunctim, & seorsim adorari à nobis possunt, & debent. Quare quod Christus ut secunda persona Trinitatis adorari à nobis debeat cultu patriæ certum est. Disputari solum posset, num ut homo tali cultu adorari debeat. Et hoc etiam in sensu adfirmant Theologi omnes: quia in Christo Domino est una hypostasis, & unum suppositum insonitæ dignitatis, cui patriæ cultus debetur. Humanitatis verò Christi, ut à Verbo Divino abstractæ, cultus dumtaxat *hyperdulæ* debetur, quia sic prodit solum dignitatem finitam. In triduo mortis corpus Christi cultu patriæ adorari debuit, quia conjunctum cum Verbo Divino. Idem dicendum de corpore Christi in Sacramento Eucharistiæ hypostaticè conjuncto divinæ personæ, ut Concilium Tridentinum definiit contra Lutherum. Hostia consecrata absolute adoranda est, nulla expressa conditione adjecta. Sat est ut Catholicus sit ea affectu dispositus, ut si sciret eam non esse consecratam, ab adoratione abstinere.

VI. QUÆST. IV. *Cruce Christi adorandæ est patriæ cultu?* RESP. Adfirmant Catholici omnes: quoniam *Cruce Christi* ejusdem imago est.

Imago autem Christi eodem ac ipse Christus cultu adoratur. *Christus* autem cui affixus Christus fuit, non solum quia symbolum, & imago Christi est, sed etiam ob contactum physicum, & sanguinem illum periosum quo asperfa fuit, adorari cultu patriæ debet. Cætera quoque instrumenta inanimata passionis Christi ob contactum physicum adorari cultu patriæ debent.

VII. Argumenta quæ opponi ab hæreticis solent, nos nempe colere ligna, metalla, mendacia sunt, & calumniæ: nam in recensitis figuris, & symbolis Christum ipsum colimus. Colitur *Cruce* Christi, non ut infamè patibulum à Judæis electum, ut turpissima morte Christum plederent, sed ut vexillum victoriæ, & instrumentum quo Christus usus est, ut nos à potestate diaboli liberaret. Nec est quod obganniant, manus B. Virginis, Josephi, discipulorum quæ terigerunt Christi corpus, adorandas patriæ cultu fore: quoniam instrumenta anima destituta non sunt cultus capacia, prout in se considerantur: idè totus cultus quem ipsæ exhibemus, in Christum refertur. B. Virgo, & ceteri Sancti sunt intima excellentia ornat, atque adeo cultu digni, tametsi & cultum ipsum quem Sanctis tribuimus, in Deum referamus, ut docet S. Thomas 3. *part. quest. 25. art. 5. ad 3.* Cruces illas adoramus, quæ institutæ, & destinatæ sunt ad representandam Christi passionem. Cæteræ Cruces quæ casu in lignis, paleis, aliisque rebus fortuito consurgunt, non sunt adorandæ, sed ut cætera ligna negligendæ.

CAPUT II.

De Cultu debito B. Virgini, Angelis, Sanctis, sacris Imaginibus, & Reliquiis Sanctorum.

I. QUÆST. I. *Utrum B. Virgini, Angelis, & Sanctis cultus debeat?* RESP. Quamvis solus Deus patriæ cultu adorandus sit, hoc tamen minime impedit quominus alias personas inferiore cultu ob peculiarem cum Deo conjunctionem veneremus. B. Virgo super omnes creaturas secundum Deum eminet, idè peculiari cultu, & quæ *hyperdulæ* appellamus, colitur. Angeli, & ceteri sancti viri Dei cultu *dulci* adorantur. Igitur de fide est B. Virginem, Sanctoque cum Deo regnantem aliqua adoratione colendos esse: idque definitum est in Concilio Nicæno 11. *Art. 2. & 3.* & in Tridentino. Innumera Scripturarum, & Patrum testimonia in hujus veritatis confirmationem adducunt catholici Theologi adversus novissimos hæreticos. Natalis ab Alexandro *differt. 25. in Hist. Secul. 5.* ejusdemque sæculi documenta promittunt in medium.

II. Angelus *Apocal. 22.* prohibuit se adorari, sicut, & SS. Petrus, & Paulus, ut habetur in Actibus Apostolorum. Respondet 22. *quest. 84. art. 5. ad 1.* S. Thomas: *Alia veneratione veneramus Deum, quod pertinet ad latram, & alia veneratione quasdam excellentes creaturas, quod pertinet ad dulciam. . . . Secundam reverentiam*

ergo

*ergo quæ creatura excellenti debetur, Natham adoravit David; secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, Mardochæus noluit adorare Aman, timens ne honorem Dei transferret ad hominem, ut dicitur Esther 3. Et similiter secundum reverentiam debitam creatura excellenti, Abraham adoravit Angelos, & etiam Josue, ut legitur Josue 5. quomodo possit intelligi: quod adoraverunt adoratione patriæ Deum qui in persona Angeli apparebat, & loquebatur. Secundum autem reverentiam quæ debetur Deo, prohibitus est Joannes Angelum adorare, Apocal. ultim. tum ad ostendendam dignitatem hominis quam adeptus est per Christum, ut Angeli egrotet: unde ibi subditur: *Conversus tuus sum, & fratrum tuorum: tum etiam ad excludendum idololatricam occasionem: unde subditur: Deum adora.**

III. Hac Angelica doctrina profligantur omnia hæreticorum sophismata. Quod obtrudunt, hanc distinctionem cultus patriæ, & dulci nullibi in Scripturis sanctis indicari, incognitamque fuisse primis Ecclesiæ sæculis, nullius momenti est. Utique verbalis distinctio non habetur in Scripturis sanctis, sed ipsa docetur. Distinctionis nostræ meminit Sanct. Augustinus *lib. 10. de Civit. Dei, cap. 1. & lib. 20. contra Faustum cap. 21.* ubi plura habet contra hæreticos calumniantes nos Sanctis templa, & altaria erigere. Nam Deo soli templa, & altaria erigimus, eoque soli sacrificia offerimus, quamvis sub invocatione, & nomine Sanctorum id præstamus.

IV. QUÆST. II. *Licitumne est, & pius sacrarum imaginum usus?* RESP. Adfirmant omnes Catholici, idque definiit Synodus Tridentina *sess. 24. decr. 2.* Respectiva est omnis sacrarum imaginum adoratio. Licitum est ipsius Dei Patris, & ejusque Trinitatis personæ imaginem formare. Quare merito Alexand. VIII. damnavit sequentem thesism: *Dei Patris sedentis simulacrum nefas est christiano in Templo collocare.* Hæc sacra symbola pinguntur, ut mens nostra his sensibilibus signis exciteret ad Deum colendum. Nam *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur.*

V. QUÆST. III. *Adorandæ sacræ imagines possunt?* RESP. Non modo pius est sacrarum imaginum usus, sed pius quoque, & utilis est earumdem cultus, ut definiere sacra Concilia, præsertim Nicænum II. Florentinum, & Tridentinum. Non alius tamen, ut Bellarminus cum aliis contendit, exhibetur sacris imaginibus cultus, quam ille qui tribuitur prototypo.

VI. QUÆST. IV. *Daturne præceptum habendi, & adorandi sacræ imagines?* RESP. De usu sacrarum imaginum nullum datur præceptum, five naturale, five divinum. Præceptum vero ecclesiasticum consuetudine invecum esse respectu communitatis fidelium, certum est. Templa, & altaria ornare sacris imaginibus jubemur, & sacrificium celebrari absque Crucifixi imagine verum est. Hoc tamen præceptum non videtur singulos fideles obligare, quamquam vix excusari à culpa Catholicus possit, qui ab omni

Tom. I.

ni sacrarum imaginum usu abstineret. Præceptum quoque veterans earumdem contemptum. Porro in praxi aut Catholicus adorat, aut contemnit: præcinit enim in praxi vix potest ab utroque extremo.

VII. QUÆST. V. *Adorandæ sunt sacræ reliquiæ?* RESP. Adfirmant omnes Catholici, sacræ reliquiæ dignas esse adorationem, ut definitum est in pluribus Conciliis Nicæno II. *art. 3.* Carthagin. *V. cap. 5.* Lateranen. II. *cap. 42.* Tridentino *sess. 24.* Et ea adoratione colendæ sunt sacræ reliquiæ quæ coluntur personæ quarum sunt partes. Reliquiæ enim sunt sanctorum corporum particule, ut capilli, ossa, ungues, sanguis, dentes, cineres, vestes, vela, paani, & alia quæ istorum corpora tererunt, aut quibus Sancti usi sunt. Vermes corporum Sanctorum, neque privatim, neque publicè colere licet, quidquid in oppositum dicant Vazquez, Sánchez, & Castropalau. Ut sacræ reliquiæ coli liceat, & publicè queant, debent esse alicujus Sancti, vel Beati publico Ecclesiæ judicio; & ut habeatur certitudo necessaria ad cultum exhibendum, requiritur testimonium Episcopi attestantis hanc reliquam esse huius, aut illius Sancti. Surreptio sacrarum reliquiarum furtum facriligum est: & earumdem venditio simonia non caret. Similiter agni solenni ritu à summis Pontificibus benedicti, & in sacrum cultum destinati digni sunt veneratione. Meritum est eisdem coloribus, minioque pingere, & potiori jure eolorum vendere. Solum exigi pretium potest pro materia ex qua confecti sunt. Cavendum tamen est ne sub prætextu, aut materia, aut thezæ, qua includuntur, pretium auferatur, & simonia latret.

VIII. Vestes sacerdotales, vasa sacra, & templa digna sunt veneratione, cum sint in Dei cultum destinata. Calices, corporalia tangi à laicis nequeant, nisi vi privilegii concessi laicis Regularium, dum sacrificiæ inferunt.

IX. Confessarii, & Concionatores instruere fideles diligenter debent in cultu Sanctorum, eosque monere omnem cultum referendum tandem in Deum esse, quem colere in Sanctis suis debent. B. Virgo, Angeli, & Sancti omnes creaturæ sunt, quæ solum coluntur propter Deum, seu propter intimam conjunctionem cum Deo. Populus propensus est ad superstitionem: idcirco diligenter instruendus est.

DISSERTATIO VIII.

De Superstitione, ejusque speciebus.

CAPUT I.

Definitio, & divisio superstitionis. Varii casus in quibus serpit superstitio, explicantur.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex sit superstitio?* RESP. Superstitio est vitium Religionis oppositum secundum excessum, non quia

astrologi solent. Prædictio ex observantia linearum manus dicitur *chironantia*; quæ ex pedum lineis, *podomantia*; quæ ex frontis, & vultus qualitate, *metoposcopia*; quæ ex universo corpore *physognomia* vocatur. Ex his omnibus divinare futura libera contingentia superstitiosum est. Secus si ex præfatis quis mera naturali astrologia temperamentum, sanitatem, morbus coniectaret. Quare graviter peccant qui Aegyptiis, vulgò *Gitanos* fidem adhibent.

XIX. QUÆST. VII. *Licitum est sortium usus in electione ad Ecclesiastica beneficia, vel saculares dignitates?* RESP. Triplex fors, *divisoria, consultoria, divinativa*. Sortes divinatorie licite sunt, cum nihil aliud sint quam pactum mutuum quo homines conveniunt, ut ex sortium eventu decidatur cui honor, dignitas, res debeantur. Idcirco dignitates laicales, quando paria sint merita, licite per sortes conferri valent; secus beneficia Ecclesiastica, quia id cavetur cap. *Ecclesia extra, de sortilegiis*. Electio tamen hæc ad beneficia ecclesiastica per sortes illicita tantum est, non invalida. Electio verò Prælati Ecclesiæ, qui habet jurisdictionem tum in criminalibus, tum in civilibus, sortium ministerio facta nulla est: quia sic determinatur cap. *Quia propter de electione*. Licet similiter lites dirimere de bonis temporalibus vi sortium; secus lites de electionibus ad beneficia ecclesiastica, nisi auctoritate publica in re obscura declaranda id fiat.

XX. QUÆST. VIII. *Licitum est sortium consultoria?* RESP. Sortitionis consultoria causa duplex, nempe Deus, aut dæmon. Si eventus sortitionis consultoria expectetur à dæmone, nuncupatur fors divinatoria, quæ superstitiosa est. Si eventus futuri cognitio imploreto ad Deo, licita est, ut multis divinæ Scripturæ testimoniis constat, servatis conditionibus urgentis necessitatis, obsequii in Deum, & exclusionis cuiuscunque rei profana.

XXI. QUÆST. IX. *Quid, & quotuplex sit vana observantia?* RESP. Vana observantia est superstitio quæ vanis, & ineptis instrumentis utitur ad aliquem exteriorem effectum producendum. Hæc triplex est. 1. *Notoria*. 2. *Observantia sanitarum*. 3. *Futurorum eventuum observantia*. Notoria, & illicita, & vana est, quia utitur mediis ineptis ad acquirendam scientiam, ut 2. 2. q. 96. docet S. Thomas: atque adeo dæmonis ope indiget, pactumque implicitum intervenit cum dæmone. Ars sanatoria, seu *observantia sanitarum*, similiter media disparata adhibet, nempe cæremontias, imagines astronomicas, orationes arbitrarie ad morbos curandos, nulla in Deum spe habita; ideoque superstitiosis plena est. Si enim sacre imagines, & reliquæ Sanctorum applicentur infirmis, & preces recitentur ad divinum auxilium implorandum, quacumque vana observatione exclusa, tum non modo res licita est, sed etiam commendabilis.

XXII. Superstitiosa res est sacra verba proferre ad movendum anulum, è filo pendentem, quia hæc verba nullam habent virtutem ad talem motum inferendum. Quare si motus con-

tingat, à dæmone est. Superstitionem quoque committit qui ad collum suspensas deferunt *philetas*, seu *ligaturas* temeriosiorum, quæ superstitiosa sunt ad morbos pellendos.

XXXIII. Observantia futurorum eventuum est prædictio prosperæ, vel adverte fortuæ ex vanis proflus signis ad ejusmodi prænoſcendam, ut si quis dies, tempora, hominum occurrent, & id genus similia observet, & ex his moveatur ad quiddam agendum, vel omittendum tanquam infautum. Plures hujus generis superstitiosas species recenset S. Augustinus lib. 2. de *Dott. Christ.*

CAPUT II.

De magia naturali, superstitiosa, lami, & strigibus.

I. QUÆST. I. *Quid, & quotuplex magis sit?* RESP. Magia generatim accepta, ars est mira quædam, & insolita operandi, estque duplex, naturalis, & superstitiosa.

Illa applicatione naturalium causarum, hæc operatione utitur. Naturalis licita est, cum sit naturalis philosophia, quæ causarum naturalium vim, & efficacitatem penetrat, eorumque effectus. Perdifficile est internoscere, & distinguere magiam naturalem à superstitiosa. Regula generalis est, quando causa inepta est ad producendum effectum, tum magia superstitiosa est.

II. QUÆST. II. *Quid dicendum de iis qui salutatores vocantur?* RESP. Theologi *salutatores* vocant, qui virtutem ostendant medendi pluribus morbis, & vulneribus lætalibus signo Crucis impresso, aut insufflatione, aliive signis. Azotius cum aliis reperit contentit ejusmodi *salutatores*, qui virtute naturali sanitatem inducant. Alii sentiunt virtute dæmonis hæc fieri, quod verosimilius est. A Deo Christifideles, Sanctorum intercessione implorata, sanitatem implorent, ut cum quis ea intentione se precipitem, è fenestra agit, ut experiat an Deus velit eum liberare. Tacita altera est, & interpretativa, cum quis ita operatur, ut ex facto colligatur, eum velle Deum tentare. Hac ratione Deum tentat qui absque necessitate periculo gravi sese exponit sperans à Deo se liberandum fore. Quando quis animo deliberato Deum tentat, gravis culpa est; si animo semideliberato, levis ut plurimum.

III. QUÆST. III. *Daturne ars magica superstitiosa?* RESP. Christi Evangelium *Matth. 7. & Marc. 9.* & omnes doctores catholici dari artem magicam testantur. Magia superstitiosa tribuitur in *maleficium venficium, & amatorium*; illud ad nocendum hoc ad concitandum amorem carnalem dirigitur. *Maleficium amatorium*, quod *philtirium* Græci vocant, dupliciter executioni mandatur, nempe aut cibo, potuque ad venetum inflammante, aut rebus sacris adjectis, quæ interdum vestibus alligantur, aut sub lecto in quo jacer persona fascianda, ponuntur.

IV. Non licet maleficium per maleficos curare, quiddid nonnulli fabulenter. Licitum tamen est cogere maleficum, ut licito medio maleficium auferat, dum certò constat maleficium prompta habere media honesta quibus maleficium auferat: secus si incertus sis, & dubites maleficium media licita habere, quibus tollat maleficium. Licitum quoque est malefici signa detruere.

truere, quia id fieri absque dæmonis ope potest. Maleficus qui dæmoni chirographum proprio sanguine subscriptum tradidit, non debet illud à dæmone repetere, sed eundem detestari, atque ejurare, & sinceram agere penitentiam, veniamque à Deo implorare amaris lacrymis.

V. QUÆST. IV. *Quid de lamiis, & strigibus dicendum?* RESP. Mulieres maleficæ tripliciter nuncupari solent. *Lamiæ* vocantur ob analogiam cum *lamiis*, quæ animal monstruosum est muliebrem præferens vultum. A sagacitate, & vastitia *sage* dicuntur. Strigis verò appellantur à strigine avicula sic dicta. Dicuntur etiam *veneficæ*, eo quod maleficiis utantur. Fœminæ præ viris deditæ sunt maleficiis, tum ob majorem credulitatem, & curiositatem, tum ob impotentiam, & libidinem.

VI. QUÆST. V. *Transferunturne strigis de loco ad locum?* RESP. Possibile esse hanc translationem nemo jure inficiari valet, cum dæmonis vires non excedat.

CAPUT III.

De tentatione Dei, & sacrilegio.

I. QUÆST. I. *Quid sit tentatio Dei?* RESP.

Est probatio, seu experimentum inordinatum alicujus divinæ perfectionis verbis, vel factis. Particula *inordinatum* distinguit tentationem licitam ab illicita. Licita est quando urgente necessitate ex Dei instinctu fit, ut quando Abraham, Gedeon, Elias, alique plures viri sancti Deum in arduis tentaminibus sibi propitium reprobaverunt. Illicita verò est, & inordinata, cum absque necessitate, & ex merito arbitrio experimentum sumitur de aliqua divina perfectione, ut de justitia, de misericordia, de omnipotentia. Duplex est tentatio hæc: expressa, ut cum quis ea intentione se precipitem, è fenestra agit, ut experiat an Deus velit eum liberare. Tacita altera est, & interpretativa, cum quis ita operatur, ut ex facto colligatur, eum velle Deum tentare. Hac ratione Deum tentat qui absque necessitate periculo gravi sese exponit sperans à Deo se liberandum fore. Quando quis animo deliberato Deum tentat, gravis culpa est; si animo semideliberato, levis ut plurimum.

II. QUÆST. II. *Tentatne Deum ille qui probatione ferri candentis aut aquæ ferventis suam manifestare innocentiam contendit?* RESP. Adfirmat vera, & communis sententia. Suppetunt enim media naturalia, quibus manifestetur, nempe spontanea confessio, & testium probatio, ut 2. 2. q. 95. art. 8. ad 3. S. Thomas evincit. Exempla de muliere adultera amaris aquis probanda, ut habetur *num. 5.* & de Monacho furti suspecto jussu ut sumptione Eucharistiæ, suam patefaceret innocentiam, ut statuitur cap. *Sepè 2. q. 5.* nullius momenti sunt. Nam præceptum mulieris adulteræ cæremontiale fuit, quod antiquatum est. Ad secundam auctoritatem respondet 3. p. q. 80. art. 6. ad 3. S. Thom. quod decreta illa sunt abrogata per contraria documenta à Romano.

normum Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa: *ferri candentis, &c.* Et idem habetur extra de purgationibus cap. *Ex quartum*. In omnibus enim talibus esse videtur *Dei tentatio*. Unde si peccato fieri non possunt. Quod si miracula interdum visa sunt in his probationibus, ea Deus patrat in defensionem innocentia accusati, permisso peccato in hominibus tentantibus.

III. Qui miraculum à Deo petendum offert, ut hæreticum convertat, Deum tentat: quia per via sunt luculentissima veritatis argumenta, quibus catholica Religio confirmetur. Quod si viri sancti hæc miracula hæreticis interdum exhibere, id ex singulari Dei instinctu contingit. Nichil tamen vetat quominus humiliter obsequio, & debita subjectione aliquando ejusmodi miracula à Deo petantur.

IV. QUÆST. III. *Quid sit sacrilegium, & quotuplex?* RESP. Sacrilegium est rei sacre violatio. Res dicitur sacra quæ cultui divino deputata est. Et idem omne illud quod ad irreverentiam rerum sacrarum pertinet, ad injuriam Dei pertinet, & habet sacrilegii rationem, inquit Angelicus 2. 2. q. 99. art. 1.

V. Triplex distinguit sacrilegium S. Thom. *ibid. art. 3.* Primum est injuria irrogata personæ sacre, ut Clerico, monacho, sanctimoniali, aut fornicatio cum persona voto castitatis obstricta. Alterum spectat locum sacrum, ut Ecclesiam, vel cæmeterium. Tertium committitur contra res sacras, & cultui divino singulariter dicatas, ut sunt sacramenta, calices, vestes sacris peragendis destinata, Sanctorum imagines, reliquia, &c.

VI. Primum sacrilegium contra personas sacras quatuor modis committi potest. 1. Si ejusmodi personæ sacre vi detineantur, & percutantur. 2. Si ad fornicum laicum deducantur. 3. Si eisdem absque legitima auctoritate tributa, & vectigalia imponantur. 4. Si fornicatio, aut impudicitia cum ipsis personis voto castitatis strictis peragatur. Ad hæc quoque sacrilegii speciem reducitur impudicitia peracta à Confessario cum filia spirituali.

VII. Pluribus quoque modis committitur secunde speciei sacrilegium. 1. Si quis locum sacrum incendat, infringat, ditur, altaria demoliat. 2. Si ab Ecclesia etiam minime ruinam, vel polluta, vel interdicta, & ab ejus cæmeteriis, artibus, claustris, & quocumque ejusdem loco non sejuncto; item si ab oratoris legitima auctoritate fundatis, ab Episcoporum palatiis, à Regularium conventibus, eorumque ambitu clauso aliquem hominem quis per vim extrahat. 3. Si quis ibi hominem occidat, vel per vim sanguinem effundat humanum: si quis voluntariam pollutionem sive manifestam, sive occultam exerceat. 4. Si mercatus quis, & nundinationes peragat in Ecclesia, convivia, ludos, torpia colloquia, & scenas aperiat. 5. Si quis in Ecclesia furetur sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, sive sacrum de non sacro.

VIII. Tertia speciei est sacrilegium reale, quo res sacra indignè tractatur. Res sacre in quatuor veluti classes distinguuntur. 1. Veniunt sacramenta. 2. Vasa sacra, imagines sacre, reliquie

Sanctorum. 3. Ornamenta Ecclesie, seu ministrorum, ut sunt casule, vela, & cetera ejusmodi. 4. Bona mobilia, vel immobilia ministrorum sustentationi deputata, ut decime, primitie, &c.

IX. Ithuc quoque revocatur abusus verborum sacre Scripture. Qui verba sacra detorqueant ad evulgandas hereses, qui eadem profanis concionibus inmiscant, aut eisdem abutuntur ad libellos famulos compingendos, ad res profanas exprimendas, sacrilegi sunt, ut habetur in Concilio Tridentino *sess. 4.*

X. Omissiones quoque committi sacrilegium valet. Ithuc sacrilegi rei sunt sacrilegium negligunt debita vigilantia sacra christiana custodire, & Eucharistiam, clavibus adhibitis juxta sacrorum canonum prescripta: item dum corporalia, vasa sacra, altaria, vestimenta Ecclesiastica munda, & nitida non servant, sed maculata, lurida, fœdæque ad incrementum sacrificium peragendum porrigunt. Sacrilegi quoque sunt, si corrupti in pixide sacras particulas negligenter sinant.

XI. Sacrilegium natura sua lethale crimen est. Veniale esse potest propter vel indeliberationem, vel materiam parvitatem. Duplex generis sunt peccata læta in sacrilegos. Aliæ sunt pecuniariæ, quæ non infliguntur ante iudicis sententiam; aliæ sunt spirituales, quas ipso facto sacrilegi subeunt, suntque sequentes. Excommunicatio læta in Clericorum percussores: item in eos qui immunitatem ecclesiasticam violant, bona immobilia Ecclesie usurpant, tributa imponunt personis Ecclesiasticis, etque ad forum laicum deducunt, & in eos qui effringunt Ecclesie januas ad res sacras surripandas.

DISSERTATIO IX.

De Voto.

CAPUT I.

Recensentur propositiones damnata, & laxa.

I. Viclefistæ, Lutherani, Calviniani in sacra vota præsertim monastica debachati sunt, quorum errorum damnavit Concilium Tridentinum: Michael Molinos quoque impius in vota fuit, ejus duas sequentes theses profcripsit Innocentius XI. quarum prima est: *Vota de aliquo faciendo sunt perfectissimi impeditiva.* Altera est: *Propositi obedientiam est in exterioribus, & latitudo voti obedientie Religiosorum tantummodo ad exteriora pertingit. In interioribus vero aliter se res habet, quo solus Deus, & directus intrant.*

II. Num conjugatus impeditus ad petitionem debet ob votum, aut incestum, aut cognationem spirituales, possit petere, quoties vehementibus carnis stimulis agitur, ne peccato exporatur in gravia luxurie peccata labendi? . . . Affirmativam sequor, si ita vehementibus carnis stimulis conjugatus agitur, ut proximo periculo se exponat incidendi in

peccatum fornicationis, vel aliud turpe, nisi debitum petat. . . . Quia cum ex observatione voti periculo proximo quis experiat incidendi in aliqua peccata luxurie intrinsicè, cè malè, & tunc non observatio voti (sicut petere debitum à propria uxore) non sit in trinitate malum, manifestum est nec votum, nec observationem voti esse de re meliori, &c. Hæc & longè plura in hanc rem *dehissimus P. Quintamadueña*. . . . Perdifficile mihi videtur nunc negare omnem prædictam probabilitatem sententiæ P. *Quintamadueña*. . . . Ita expertissimus *Mus Casusista Gobat*, cui ego merito assentior. P. *Patrius Sporer* *trakt. 3. in 2. præcept. Decal. c. 2. sect. 2. §. 3. n. 65. pag. 234.*

III. An votum castitatis, vel Religionis, vel non nubendi factum ab eo cui salubritas est matrimonium ob incontinentiam, sit validum, impediatur matrimonium licitè iniri? Negativam sententiam, videlicet neque esse validum tale votum, nec matrimonium impedire, suadere potest quis his argumentis. . . . Quia votum castitatis, vel Religionis factum ab eo quem carnis molestia, & frequentes ruius antecedit, non est de materia satis idonea ac iusta; immò potius contra consilium D. Pauli. Idem fortè docerent auctores hujus sententiæ in casu quo alicui, didis tribus votis, aut aliquo eorum emissis, consensus esse ob, frequentes carnis tentationes, & lapsus in res veneras supervenientes matrimonium contrahere. . . . Quia quod ante emissum votum efficitur ut res promissa sit incepta voti materia, si eo emissio supervenerit, tollit voti obligationem. . . . Ergo si demerit lapsus irritantur vota antecedentia. . . . Hæc opinio est probabilior speculatiõis. . . . Sed ego probabiliter respondeo esse prædictam opinionem prædicè etiam loquendo aliquantè probabiliter, *tuoque amplexi possi*. Ratio est, quia est probabile (quidquid immeritò dubitet Diana) quod id quod hic, & nunc est speculative probabile, sit etiam prædicè. . . . Ergo hic, & nunc talis opinio etiam prædicè erit probabilis, Ergo tunc amplecti potest ab eo cui salubritas est matrimonium, quam ob suam incontinentiam sunt vota Religionis, vel castitatis, &c. Ergo absque dispensatione poterit matrimonium inire. Sic expressè tenuit prædictus Joannes Sanctus. *Leandèr à SS. Sacram. tract. 9. de Matrim. disp. 24. q. 2. §. 3. pag. 324. & 325.*

IV. Aliquando votum tauros agitandi in Sanctorum honorem potest esse validum, etiam in Hispania. Unde in Hispania videmus canonizationes Sanctorum solemnizari agitationibus tauro-rum, ultra solemnitates processionum, Missarum, & similes. Joannes Martinez de Prado *tom. 1. c. 31. §. 4. Summario n. 30. & in fine illius n. pag. 640.*

V. Votum in gratiarum actionem pro actu turpi jam factò validum est. Leander *tract. 2. de Voto, disp. 4. q. 31. pag. 341. ex Filliuci tract. 26. de Voto, cap. 2. q. 6. num. 54.*

VI. Quid de voto abstinendi à vino obligat sub gravi culpa ne bibatur in ea quantitate quæ vino temperatè utentibus sufficeret pro una

una constitutione. Castropalaus *tract. 15. disp. 1. part. 1. 2. num. 21. pag. 72.*

VII. Probabile est eum qui vovit virginitatem non teneri ad perpetuam castitatem; sed tantum ad servandam integritatem carnis, quam illa vox virginitatis proprie significat. *Marin. tract. 9. disp. 3. sect. 2. num. 39. ex Burgh. cent. 1. cas. 9.*

VIII. Si voluisti redimere jacturam temporis, comprehendisti ludum etiam moderatum, itemque ludum pro alio: quia verè luderes cum jactura temporis. Poteris tamen per alium ludere, licet aspiciendo perdas tempus. . . . Si eo sine vovisti, ut vitares rixas, blasphemias, juramenta. . . . licet tibi ludere nomine alieno, vel per alium; immò, & ludere licet per alium, licet hæc incommoda timeantur, quia re ipsa non ludis. *La-Croix lib. 3. part. 1. n. 454. pag. 175. ex Tamburino, Palao, & aliis*

CAPUT II.

Voti notio, ejusque conditiones.

I. QUÆST. I. Quid sit votum, ejusque conditiones? RESP. Est promissio deliberata, & spontanea Deo facta de re meliori. Quinque assignantur conditiones. 1. Est deliberatio. 2. Est voluntas promittendi, & exequendi promissum. 3. Est ipsa promissio. 4. Quod hæc promissio Deo fiat. 5. Quod sit de re meliori, seu Deo grata. Singulæ conditiones explicandæ.

II. Ad votum requiritur plena deliberatio, quæ in hoc sita est ut vovens sit compos sui, & advertat, cognoscatque id quod promittit. Ne multa: ea libertas quæ sufficit ad parandum peccatum, ad perficiendum contractum, satis est ad votum. Quare vota, licet repentina, valida esse possunt, quando procedunt ex deliberata voluntate. Imprudentia tamen laborant ejusmodi vota, quæ ob talem præcipientem emissionem juxta circumstantiarum varietatem dispensari, vel commutari queunt. Sufficit autem deliberatio virtualis, sicut in omnibus aliis actionibus, contenta in aliis precedentibus actionibus, dummodo vovens compos sui sit. Propositum non sufficit ad votum, cum propositum aliud non sit quam voluntas aliquid faciendi. Necessaria itaque promissio est. Sæpe idiotæ confundunt propositum cum promissione, & contra. Quare prudens animatum moderator ex circumstantiis colligat emissum necne votum sit. Si quis voveat cum animo promittendi, & se obligandi, sed cum voluntate non implendi propositum, votum eliceret, & consisteret: quia posterius propositum non implendi inefficax est, & ineptum.

III. Altera particula promissio facta Deo indicat vota soli Deo fieri. Cum quis aliquid opus se facturum in honorem alicujus Sancti spondet, non est votum proprie dictum, sed voti materia. Quare vota quæ in honorem alicujus Sancti sunt, vota nuncupantur in laiori significato, quæ tamen vim obligandi habent. Hæc vota non sunt actus latræ soli Deo debite, sed dulzæ, vel hyperdulzæ. Ca-

tholici ergo voventes B. Virginis, SS. Augustino, Benedicto, Dominico, &c. Deo vovent coram istis Sanctis tanquam testibus, patronis, & ad-jutoribus.

IV. QUÆST. II. Quid significat altera particula de meliori bono? RESP. Materia voti debet esse honesta, possibilis, libera, non indifferens, nec majus bonum impediens. Quæ lege divina, vel ecclesiastica præcipiuntur, possunt esse voti materia, ut communis sententia docet. Particula de meliori bono duplicem habet sensum: primò comparatè ad aliud bonum, ut melius est succurrere puella periclitanti quam alteri pauperi nullo animæ periculo exposito. Secundò respectu omissionis ejusdem boni, ut melius est dare elemosynam quam non dare. Ad materiam idoneam votum sufficit, ut hoc secundo modo sit bonum melius. Materia opposita consiliis evangelicis nullo modo est voto apta. Hinc invalidum est votum contrahendi matrimonium, quia opponitur consilio evangelico. Si matrimonium esset necessarium Reipublice conservandæ, ad pacem firmandam inter Principes, quod vix, ac ne vix quidem contingit, dicunt tum votum validum esse: quia materia voti non tam est matrimonium, quam bonum commune Reipublicæ, & Ecclesie. Votum nubendi, ut concupiscentiam fruetur, & coarceat, nullum est.

V. Si conjugatus impeditus ob votum emissum à debiti petitione simul concupiscentiam verteret, potestne debitum petere? Adhuc P. Sporer, qui citat P. Gobat. Sed hæc opinio laxa, & falsa est. Laxior est altera opinio Leandri negantis valere votum castitatis, religionis, non nubendi emissum ab illo cui salubritas matrimonium est, quique patitur graves concupiscentie rebelliones. Immo adjicit idem benignissimus Leander, supervenientes tentationes, & angustias carnis reddere votum non nubendi nullum. *Lege tom. 3. in Decal. lib. 4. disp. 1. cap. 4. n. 12. & seq.* Votum non vovendi invalidum est. Votum non petendi dispensationem validum esse, si utilis materia sit non petere dispensationem; contra nullum esse, si salubritas sit anime dispensationem postulare, docet sanctus Antoninus, & Richardus.

VI. QUÆST. III. Res indifferentes, inutiliter vitiose suntne materia voti? RESP. Negant omnes. Si tamen res quæ suapte natura indifferens est, ob aliquam circumstantiam induat honestatem, idonea est voti materia. Votum ejus executione peccatum est, nullum est. Quare peccavit Septe occidens filiam suam. Similitur votum emissum de re bona ob finem pravum nullum est: quoniam tunc votum sumitur ut instrumentum ad comparandum finem pravum. Invalida quoque sunt vota offerendi Deo munera, celebrandi Missas, erogandi elemosynas, quæ edere Christiani aliqui solent, hæc adjecta conditione, si in duello, vel in bello injusto evaserint victores. Item votum pro actu turpi jam factò in gratiarum actionem Deo nuncupatum invalidum est, & Deum dedecens, ut pro lucro ex ludo injusto comparato. Validum verò est, factum ad impe-